

РЕЦЕНЗИЯ

за

дисертационния труд на **Теодора Христова** на тема

„Културната идентичност, отразена в регионалната преса (в. „Струма“ и в. „Вяра“)

за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Връзки с обществеността“, ПН 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, научна област 3. Социални, стопански и правни науки“

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова

Рецензент (член на научното жури): проф. д-р Ана Кочева, Институт за български език при БАН

Авторката на дисертационния труд е редовен докторант в ЮЗУ „Св. Неофит Рилски“. Неин научен ръководител е проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова.

I. Данни за кандидата:

Теодора Христова е завършила висше образование (ОКС „Бакалавър“) в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград, специалност „Английска филология“. Придобива квалификация „Магистър“ в специалността „Връзки с обществеността“. Областите на нейната научна квалификация са онлайн комуникации, английски език, методология на научните изследвания, стилистика на научния текст, педагогическа дейност. Участва в научната дейност на катедра „Връзки с обществеността“. Като асистент води упражнения по дисциплините „Теория и практика на текста“, „Манипулативни езикови стратегии“, „Английски език“, „Основи на връзките с обществеността“. Взела е участие с доклади в три научни конференции (от които две международни) и представя три публикации по темата на дисертацията си.

II. Дисертационният труд на Теодора Христова „Културната идентичност, отразена в регионалната преса (в. „Струма“ и в. „Вяра“) (200 стр.) е завършено изследване, на което може да се даде висока оценка поради следните съображения:

1. В него е обхванат и обобщен респектираш по обем **материал** от специално подбрани регионални медии, които местното общество припознава като най-авторитетните и значими в Югозапада. Впрочем тези ежедневници са добре познати вкл. и в национален мащаб. Събраният от докторантката материал кореспондира с централния обект, избран за нейното изследване – културната идентичност на Югозападния регион. Решението тъкмо пресата да бъде източник на емпиричен материал произтича от сериозното присъствие на избраните вестници във всекидневния бит на хората и медиаторската им роля в обществената комуникация на регионално ниво. Научно-изследователската работа е ориентирана към доказване или опровергаване на няколко хипотези с цел да се разкрие доколко печатът, в лицето на регионалните ежедневници – вестник „Струма“ и вестник „Вяра“, отразява културната идентичност на населението в Пиринския край. Конкретните задачи в рамките на дисертационния труд също са формулирани прегледно. Особен акцент е поставен върху езиковите средства, с помощта на които вестниците „Струма“ и „Вяра“ разкриват културната идентичност; върху произхода и значението на думите, включени в изследването; върху традиционните и неолексикалните практики. Несъмнено достойнство на труда е изследването на съвременните антропоними в Благоевград, които са важни знаци за културната и националната идентичност и значима част от лексикалното богатство на езика. Тук съвсем осезателно се усещат вещите насоки на научния ръководител на докторантката.

Всички тези факти правят темата **актуална и дисертабилно значима**.

2. Очевиден факт е, че дисертантката добре познава **състоянието на проблема** и умело използва наученото от библиографските източници в подкрепа на поставените задачи. Обхванати са два типа публикации, които имат централно или периферно отношение към избраната тема – разработки на български и чуждестранни учени върху историческото развитие, функциите и значението на феномена култура в обществения живот и разработки, които поставят акцент върху значимостта на културната идентичност в теоретичен план.

3. Избраната комплексна **методика и методология**, съчетаваща различни методи (съдържателен, дискурсивен, лексикален анализ) и способности (класификации на имената; статистически анализ за определяне на състава и типовете имена), спомагат да се отговори на задачите, формулирани от докторантката. Настоячиво бих препоръчала с оглед на още по-сериозното прецизиране на текста и заради факта, че дисертацията е посветена на българското слово и българската идентичност, някои от чуждиците в текста да бъдат заменени с адекватни домашни синоними или синонимични изрази, които са в обращение, напр.: *контент анализ* със *съдържателен анализ*; *уникално* с *единствено* и пр.

4. Несъмнено достойнство на дисертацията е самостоятелното събиране и архивиране на емпиричния материал. Анализът е извършен и на диахронно равнище, т.е. в ретроспективен план, а анализът и изводите могат станат добра основа за

съпоставка при бъдещи изследвания по подобна тема. Във всеки случай настоящето дисертационно изследване е единствено по рода си за региона и заслужава адмирации.

Дисертационният труд се състои от Увод, три глави, Заключение, Библиография, Приложения.

Първа глава е изразително общотеоретична, в нея се прави преглед на различни дефиниции и разбирания за културата като специфична човешка дейност и ценност; предлага се етимология на термина и преглед на антропологическото изследване на културата. Разглеждат се нивата и подходите за определяне на културата, нейните елементи и модели. Поставя се въпросът за същността на идентичността, за ключови схващания, свързани с понятието, за видовете идентичност. Този обширен преглед на проблематиката би бил самоцелен, ако не следваха спасителните изводи, които хвърлят логичен мост към втората глава на труда, посветена на ролята на медиите (в частност на пресата) в обществото. Тук отново се следва логиката на вече възприетото изложение – общотеоретични постановки, характеризиращи медийната институция и отнасящи се до медиите и комуникацията, преглед на теориите за функционирането на пресата. Най-важната подглава тук е 2.4. Специфика на вестника като медия, защото е своеобразен подстъп към конкретните задачи на тази дисертация. Следва обща характеристика на вестниците в Югозападна България с посочване на най-ярките вестникарски форми, които осигуряват високо въздействие. След прегледа на историята на двете основни регионални печатни медии („Струма“ и „Вяра“) се правят изводи за тях като за един от ключовете към местната културна идентичност.

Трета глава *Изследване на регионалните ежедневници - вестник „Струма“ и вестник „Вяра“* е едната от двете най-съществени в приносно отношение части на дисертационния труд. Тук бих препоръчала да не се повтарят отново целите, задачите и методологията на изследването, които вече веднъж са формулирани в началото на работата. Действително, в тази глава те са изложени по-детайлно, но същата детайлизация може да се направи в Увода, за да не остава впечатление за повторяемост. Докторантката посочва, че акцентът е поставен върху лексикалния анализ – върху определянето на произхода и значението на отделните думи, както и установяването на мястото им в съвременния български език. На анализ са подложени първите десет най-честотни (ключови) думи от пет лексико-тематични полета, свързани с разкриването на културната идентичност в изследвания регион. Индикаторите за подбор на единиците за анализ са: събитията, отразяващи традиция или ритуал и събитията, свързани с изкуството с особен оглед на изразните средства. Към първата категория събития попадат ритуалите курбан и сватба и празникът Сурва. Значението и произходът на лексемите се разглеждат по азбучен ред. С помощта на фигури се експлицира процентното съотношение между най-честотните лексеми, като едновременно с това е извършена съпоставка между най-употребяваните думи в двата вестника. Във втората категория се поставя акцент върху някои събития, свързани с изкуството, като „Изложба“ и фестивала „Франкофоли“ – мащабно и актуално събитие за Благоевград, намерило широко отражение и в местната преса. Правилно се отбелязва, че докато при

първата категория преобладава домашната лексика, при втората обяснимо доминират заемки от други езици.

Една от най-пълно и научнообосновано разработените глави е 3.5. *Личните имена като знаци за културна идентичност (Антропонимно изследване на личните имена на новородените в Благоевград през 2016 г.)*. В нея се представя актуалното състояние на българската личноименна система, като се анализират приблизително 1350 лични имена на новородени на територията на Благоевград. Обект на проучването са имената на новородените момичета и момчета през 2016 г. с акцент върху произхода и значението на най-популярните оними. Правилен е изводът, че независимо от факта, че все по-предпочитани са западноевропейските форми на традиционни за антропонимната ни система имена, все пак в региона е налице оптимистична тенденция, свързана със запазването на първите позиции в честотните таблици на традиционни български имена – от народната традиция и от християнския календар.

В Заключението е констатирано изпълнение на основните задачи: определен е произходът и значението на лексемите, включени в изследването, установени са лексикалните пластове – традиционните и старинни български думи; запазването на диалектизми в езика на местните медии; нахлуването на чуждици в езика, които намират отражение и в съвременните медии; съхранено от местните жители е лексикално богатство с посредничеството на местната преса, сравнена е честотната употреба на ключовите думи в избраните ежедневници. Важни са изводите, формулирани във финалната част, а именно, че преобладаващата част от лексиката е традиционно българска; че са налице и немалко неологизми в определени лексикотематични полета, като културните събития „Изложба“ и фестивалът „Франкофоли“; че новата лексика е завладяла дори лексикотематичното поле на един изконен български празник какъвто е „Сурва“, за да бъде вписано събитието по атрактивен начин в съвременния мултикултурен свят. Вниманието заслужават и обобщенията, които докторантката е направила лаконично, но точно и особено централното, а именно, че медиите поддържат културната идентичност като специфичен образ чрез дискурса на регионално ниво.

Актуалността на представеното изследване е продиктувано и от наглед периферния, но всъщност изключително важен факт, че то предоставя поредното безапелационно научно доказателство за хилядолетната българската национална принадлежност на региона. Тя е видима на всички равнища, засегнати в работата – идентичностно, езиково, културно, медийно, антропонимно и пресича някои крещящо манипулативни и напълно безпочвени твърдения, правени откън, за характера на Югозапада като различен от изконно българския. Дори и да не е имала подобна цел, Теодора Христова я е постигнала с помощта на събрания материал и неговия анализ.

В края на труда са представени и няколко приложения. Този справочен апарат е полезен със своята експлицитност, но бих предложила анализирани лексеми, изредени в показалец 2, да се представят, следвайки един и същи модел. Какъв ще бъде той, е изцяло в ръцете на авторката, но уеднаквяването им би било в интерес на

работата. Библиографията, представена в дисертацията, е пълна. Препоръчвам, целият текст отново да се огледа в чисто коректорски план, за да се отстранят някои дребни правописни грешки, вероятно допуснати поради недоглеждане или умора.

Авторефератът на дисертацията е стегнат и същевременно изчерпателен, той концентрира в себе си най-важните акценти от труда.

Заклучение: Вън от всяко съмнение е, че на представения дисертационен труд трябва да бъде дадена подобаваща оценка. Дисертацията е политематична, материалът е организиран и обобщен, за да даде възможност за **изводи** не само от лингвистичен, но и от културоложки характер. Широката библиографска осведоменост, която Христова показва, също е достойна за уважение.

Поради гореизложеното давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Теодора Христова по докторска програма „Връзки с обществеността“, ПН 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, научна област 3. Социални, стопански и правни науки“.

02. 07. 2023 г.

София

Рецензент:

(проф. д-р Ана Кочева)